

MEDARD HILHORST

Rachel Carson op de bres voor de aarde

60 jaar na *Silent Spring*

KNNV Uitgeverij

Inhoud

Woord vooraf 9

1. Rachel Carson, leven en werk 11
  - Toegewijd aan de zee 12
  - De mens keert zich tegen zichzelf 16
  - Wij volgen haar pad ... 19
2. Onder de zeewind 21
  - Drie verhalen van de zee 22
  - Strandloper, makreel en paling 24
  - Taal van de zintuigen 32
  - Identificatie met schepselen 34
3. De zee rondom ons 36
  - Natuurlijke historie: wetenschap en poëzie 37
  - Zoveel nog te ontdekken 39
  - Moeder Zee die ons omringt – nooit in rust 41
  - Carsons watermerk 49
4. Aan de kustlijn 62
  - Een ecologische blik 63
  - Compassie 64
  - Leven zoekt zin in zichzelf 65
  - Ervaring van een ongelooflijk vitale kracht 67
  - De betekenis die ons ontsnapt 69

5. Haar worsteling 72
Een nieuw tijdperk van wetenschap en techniek 72
Koerswending in haar denken 74
6. De lange weg 79
Gealarmeerd door kortzichtigheid 80
Documenteren en netwerken 81
Niet over één nacht ijs 84
Evenwichtskunst 89
7. Stille Lente 97
Voorbereid zijn 98
Op de bres voor een bedreigde aarde 100
Een krachtige boodschap 133
8. Niet zonder slag of stoot 137
In vogelvlucht 137
Bij tegenwind en meewind 139
Moed en innerlijke kracht 147
9. Een beweging in gang gezet 153
Wereld zonder grenzen 154
Er is maar één aarde 156
Een ongemakkelijk én hoopvolle waarheid 159
Wonen in mogelijkheden 165
Een moreel appèl 167
10. Op een tweesprong van wegen 174
Silent Spring in Nederland 175
Angst voor de rede? 184
Een pijnlijke constatering 190
Bewegingen in golven 197

- Verzet kan niet uitblijven 203
Verbeelding tonen 210
11. Een weg om te gaan 213
Kantelpunten van hoop 214
Naar een meer verrijkte leefomgeving 218
De versnelling waar men op hoopt 223
Zorgen voor wat ons is toevertrouwd 228
Een veeleisende opgave 231
  12. Kleine filosofie van het bestaan 234
Leven met de natuur 235
Gevoeligheid voor het wonder 240
Inspiratie in de romantische traditie 244
De mystieke en religieuze blik 250
Een subjectief en moreel realisme 259
Slotsom: Tijdloze tegenstemmen 267
- Naschrift – De Getijden 277
Verantwoording 279
Bronnen 280
Literatuur 281
Eindnoten 285

Woord vooraf

Wat maakte Rachel Carson zo bijzonder? Wat maakte dat zij zoveel impact had? Wat dreef haar? Hoe kijkt zij aan tegen het bestaan? En tegen wetenschap? Uit welke bronnen putte zij haar inspiratie? En op welke manier is zij vandaag nog relevant? Deze vragen hebben geleid tot dit boek.

Het schrijven ervan leverde een terugblik op die tegelijkertijd ook hoopvol stemt. Rachel Carson markeert een nieuwe fase in de omgang van de mens met zijn natuurlijke omgeving; de vertrouwde inzet voor de natuur en de natuurhistorie groeide uit tot een brede, toekomstgerichte natuur- en milieubeweging. Haar vooruitziende blik zal veel mensen nog steeds aanspreken.

In het bijzonder haar taal maakt indruk. Die is wetenschappelijk nauwgezet en staat tegelijkertijd open voor verbeelding. Haar woorden laten ruimte voor het geheim van het bestaan, er klinkt een fascinatie in door voor de variatie aan levensvormen. Haar leven en werk worden gekenmerkt door nuchtere kennis en verwondering. Eerbied en ontzag voor al wat is, is de grondtoon ervan. Zij biedt een stevig fundament voor een ecologische visie op het bestaan en een inspirerend perspectief op de toekomst.

Haar kijk op de werkelijkheid valt op. Natuur versmalt zij niet tot iets wat buiten de mens ligt. Milieu is bij haar niet een omgeving ten nutte van het menselijk samenleven. De mens is weliswaar volop deelgenoot aan het bestaan, maar tegelijkertijd is dat bestaan zoveel rijker. De mens in het centrum plaatsen zou een fata-

le vergissing zijn. Vanuit een ontwikkelingsgeschiedenis van eeuwen en nog eens eeuwen – voor het verstand onvoorstelbaar veel jaren – probeert zij het menselijk bestaan als natuurlijk bestaan te begrijpen. Het laat een ontwikkeling zien naar immens complex leven en een nauwelijks te bevatten bewustzijn. Het leven zelf wijst de mens tenslotte ‘zijn’ (lees ook: ‘haar’) bijzondere en tegelijk nederige plaats.

In *Silent Spring* liet zij zien wie ze móést zijn, pleitbezorger op de bres voor een bedreigde aarde, maar in haar boeken over de zee toonde zij wie ze wilde zijn, een gepassioneerd liefhebber van de aarde.

Met deze terugblik hoop ik recht te hebben gedaan aan de betekenis van Rachel Carson, als betrokken schrijver en wetenschapper, voor ons verstaan van de natuurlijke werkelijkheid. ‘Wél van gehoord, nóóit gelezen?’ In die leemte is, meen ik, nu voorzien.

Medard Hilhorst
Ontluikende lente 2022

I. Rachel Carson, leven en werk

Met haar boek *Silent Spring* maakte Rachel Carson grote indruk. Het boek werd gepubliceerd in de zomer van 1962 en schudde velen wakker. Het luidde de noodklok over de stand van ons leefmilieu.

Rachel Carson hield de wereld een spiegel voor. Zij merkte dat vogels steeds minder te horen waren doordat bestrijdingsmiddelen zoals DDT in de voedselketen terechtkwamen. ‘Stille lente’ verwijst naar de dodelijke gevolgen. Voor een groot publiek maakte zij de wetenschappelijke kennis erover toegankelijk. Haar boek werd een bestseller en veranderde, terugkijkend, de loop van de geschiedenis.

Nu zestig jaar geleden sloeg zij alarm. Deskundig en indringend. Het milieubewustzijn dat zij wakker riep, is intussen alleen maar sterker geworden. Bodem, water, lucht, natuur en milieu – kortom de leefsysteem die samen de aarde vormen – worden alle tegelijk bedreigd en hebben de geschiedenis van de natuur en van ons mensen in een nieuwe fase gebracht. Een besef van toenemende urgentie drong door tot het bewustzijn van velen. Het inzicht groeide dat er samenhang is in alles wat bestaat.

Als waterecoloog en oceanoloog werd Rachel Carson (1907-1964) een bekend schrijver. Zij zag zichzelf graag als poëtisch vertolker van de oceanen. Daarbij paarde zij kennis van de natuur aan plezier en verwondering. De overweldigende natuur beschrijft ze als ontzagwekkend en fascinerend, het maakt een mens klein. Een eerder boek *The Sea Around Us* (1951), waarvan meer dan een miljoen boeken werden verkocht, is vol poëtisch proza. Haar betekenis reikt dus verder dan *Silent Spring* alleen.

In dit boek over Rachel Carson maken we kennis met haar werk en met het denken over de natuur dat zo kenmerkend voor haar is. Na een kort overzicht wordt in de volgende hoofdstukken geschetst hoe haar werk zich ontwikkelde, wat haar bewoog en wat haar betekenis was. Vandaag blijkt zij nog steeds te kunnen inspireren. De twaalf hoofdstukken laten zich afzonderlijk lezen.

Toegewijd aan de zee

Rachel Carson groeide op in Springdale, Pennsylvania, op een boerderij. Zij raakte er vertrouwd met haar omgeving, de namen van planten en dieren, de geluiden en geuren, de velden en heuvels, en het water van de rivier vlakbij. Haar moeder speelde daar in een belangrijke rol. In haar staat Pennsylvania ging Rachel dierkunde studeren aan een *State College* voor vrouwen, en tijdens haar studie raakte zij gefascineerd door de zee. Een biologiedocente die heel belangrijk voor haar was, zette haar op een spoor dat haar met de studie van de oceanen in contact bracht. Zo deed Rachel onderzoek naar wormen op het strand langs de kustlijn en verzamelde zij kennis over de trek van palingen. Het bracht haar aan de kust, naar het Marine Biological Laboratory in Woods Hole, Massachusetts, en naar de afdeling Zoölogie van de John Hopkins Universiteit in Baltimore, Maryland, waar zij afstudeerde. Bij de dienst U.S. Fish and Wildlife Service, een overheidsinstantie in Washington, vond ze een baan als zeebioloog die haar in staat stelde om in haar onderhoud te voorzien. Ze had niet de mogelijkheid om haar studie aan de universiteit voort te zetten voor een academische promotie, hoewel ze er enige tijd ook zelf colleges gaf. Het waren de jaren 30 van de vorige eeuw, het was crisistijd. Haar baan bij de overheidsdienst bood haar echter de kans om onderzoek te doen én daarover te schrijven, ook buiten werktijd om, vaak in de avonduren en de weekends.

Carson wilde al van jongs af aan schrijver worden. Als jong meisje, vijftien jaar oud, noteerde ze wat zij buiten ontdekt had, bijvoorbeeld de grote variatie die er bestond in vogelnesten, ze waren allemaal anders in elkaar gestoken:

‘Een dichtgepakt nest met eieren van een kwartel, het luchtige bed van de wielewaal, het bouwsel van takken dat de koekoek een nest noemt, en het met korstmossen overdekte huis van de kolibrië.’¹

Aanvankelijk was dierkunde niet haar eerste studiekeuze. Ze koos voor Engels en begon gedichten te schrijven. In haar latere werk zou haar schrijverschap tot bloei komen en zou ze het schrijven met haar biologische werk gaan combineren. Toen *Silent Spring* in 1962 uitkwam, was ze reeds een bekend schrijver over wetenschap en een gevierd poëet van de zee. Al 25 jaar eerder, in 1937, verscheen haar essay ‘Undersea’ in het literair-culturele tijdschrift *The Atlantic Monthly*. Met dit artikel wilde zij op haar lezers de ervaring overbrengen van het ongekende, het mysterieuze en het vreemde van de zee:

‘Wie heeft de oceaan gekend? Noch jij noch ik, met onze aan de aarde gebonden zintuigen ... Om deze waterwereld te begrijpen waarmee de zeedieren vertrouwd zijn, moeten we afzien van onze menselijke waarnemingen van lengte en breedte en tijd en plaats, en plaatsvervangend een wereld van alles doordringend water binnengaan.’²

In haar eerste boek *Under the Sea-Wind* (1941) beschrijft zij haar zintuiglijke ervaringen heel persoonlijk:

‘Om te staan aan de rand van de zee, om de eb te ervaren en het golven van de getijden, om de bries te ervaren van een mist die over een groot zout drasland beweegt, om de vlucht te zien van strandvogels die op en neer de kustlijnen van de continenten hebben afgezocht gedurende onnoemelijk veel miljoenen jaren, om de trek te zien van oude palingen en het jonge broedsel naar zee, dat is kennis hebben van de dingen die bijna zo eeuwig zijn als

'Een 250-jaar lange joyride met het ruimteschip Aarde.' (Norbert Schedler, 1975)

Inhoud

Voor Tini Brugge, al vroeg met Rachel Carson vertrouwd

Tekst © 2022, Medard Hilhorst

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactie Trijnie Duut

Vormgeving Mat-Zet bv

Omslag Bart van den Tooren, BVDT

2022, KNNV Uitgeverij, Zeist; 1e druk

ISBN 978 90 5011 898 9

NUR 740, 410

www.knnvuitgeverij.nl

Natuur ontdekken en beleven

KNNV Uitgeverij is de uitgever van informatieve boeken over natuur & duurzaamheid. Je vindt bij ons inspirerende boeken op het gebied van Groene Lifestyle, Kind & Natuur, Wildlife & Reizen, Filosofie & Wetenschap. Daarmee geeft de uitgeverij waardevolle kennis door aan een breed publiek. Zo dragen we bij aan de bescherming van de Nederlandse natuur en aan het plezier dat je eraan beleeft.

Woord vooraf 9

1. Rachel Carson, leven en werk 11
Toegewijd aan de zee 12
De mens keert zich tegen zichzelf 16
Wij volgen haar pad ... 19
2. Onder de zeewind 21
Drie verhalen van de zee 22
Strandloper, makreel en paling 24
Taal van de zintuigen 32
Identificatie met schepselen 34
3. De zee rondom ons 36
Natuurlijke historie: wetenschap en poëzie 37
Zoveel nog te ontdekken 39
Moeder Zee die ons omringt – nooit in rust 41
Carsons watermerk 49
4. Aan de kustlijn 62
Een ecologische blik 63
Compassie 64
Leven zoekt zin in zichzelf 65
Ervaring van een ongelooflijk vitale kracht 67
De betekenis die ons ontsnapt 69

enig aards leven maar kan zijn. Deze dingen waren er voordat de mens ooit aan de oever van de oceaan stond en er met verwondering over uitkeek ...³

'To stand at the edge of sea, to sense the ebb and the flow of the tides, to feel the breath of a mist moving over a great salt march, to watch the flight of shore birds that have swept up and down the surf lines of the continents for untold millions of years, to see the running of the old eels and the young shad to the sea, is to have knowledge of things that are as nearly eternal as any early life can be. These things were before ever man stood on the shore of the ocean and looked out upon it with wonder ...'

In 1951 verscheen *The Sea Around Us*, een biografie van de oceaan, waarin Carson de zeeën en hun wonderen beschrijft. Het werd haar doorbraak. Het tijdschrift *The Atlantic* wilde de biografie niet publiceren omdat men hem te poëtisch vond, maar het meer journalistieke tijdschrift *The New Yorker* nam de tekst op als driedelige serie 'Profiel van de zee'. (Beide tijdschriften bestaan anno 2022 nog steeds.) Voor het eerst in dit tijdschrift stond in deze rubriek geen persoon centraal maar was de zee zelf onderwerp. Daarna in boekvorm uitgegeven, werd *The Sea Around Us* een succes. Carson won er de National Book Award mee, het boek zou bijna twee jaar op *The New York Times* bestsellerslijst staan en werd vertaald in tientallen talen.

De goede ontvangst van dit boek verschafte Carson de middelen om een stukje land te kopen bij de zee, in Southport in de staat Maine, waarop zij een kleine cottage liet bouwen als een 'Walden aan zee'. Ze schreef er *The Edge of the Sea* (1955), maar werd daarnaast, zoals steeds in haar leven, in beslag genomen door de zorg voor familieleden – ouders, broer en zus, nicht en neefje. Al vroeg kwam er ook de zorg bij om haar eigen gezondheid en kwetsbaarheid. Toen zij aan *Silent Spring* werkte was zij reeds ziek. Op 14

april 1964 overleed ze op 56-jarige leeftijd aan de gevolgen van borstkanker, thuis in Silver Spring bij Baltimore (Maryland). Ook Nederlandse kranten meldden haar dood, reeds de dag na haar overlijden.

Vakgenoten, biologen en milieuonderzoekers zullen zich haar vooral herinneren door wat zij met *Silent Spring* teweeg heeft gebracht. Op persoonlijk vlak heeft zij door haar publicaties veel mensen geraakt en geïnspireerd. In maatschappelijk opzicht was zij een aanjager voor de milieubeweging, die zich daarna in veel landen manifesteerde. In de politieke arena, ten slotte, leidden de debatten tot wetgeving op het gebied van schone lucht, schoon water, bescherming van bedreigde soorten en behoud van wildernis. Een nationaal agentschap voor milieubescherming en milieubehoud (de EPA), kreeg een centrale rol.

Maar *Silent Spring* had niet geschreven kunnen worden zonder haar eerdere ervaring. Een leven van onderzoek, observeren en schrijven ging eraan vooraf. Betrokken, gewetensvol en plichtsgetrouw. Ze had leren kijken met nieuwsgierigheid en verwondering. Haar wetenschappelijke werk en haar schrijverschap laten een grote persoonlijke toewijding zien. En haar reeds verworven faam als schrijver – bekroond met prijzen, onderscheidingen en eredoctoraten in zowel de letteren als de natuurwetenschappen – droeg in hoge mate bij aan de impact die *Silent Spring* zou krijgen.

Pas in 1997, meer dan dertig jaar na haar dood, werd de vuistdikke biografie gepubliceerd: *Rachel Carson, Witness for Nature*. Maar liefst tien jaar werkte milieuhistorica Linda Lear eraan. Bijna tegelijkertijd verscheen een bundel teksten: *Lost Woods, The Discovered Writing of Rachel Carson* (1998). Deze bundel bevat grotendeels nog ongepubliceerd materiaal, zoals krantenartikelen, veldwerknotities, brieven, korte essays en lezingen. Biografe Linda Lear bracht het materiaal bijeen en voorzag het van een inleiding. De titel *Lost Woods* verwijst naar een stukje land aan de kust dat Carson zo

graag voor de natuur had willen behouden. In 2018 werd *Silent Spring* opnieuw uitgegeven samen met ander werk van Carson, bestaande uit meer dan zestig teksten, van persoonlijke correspondentie tot openbare optredens en bijdragen aan tijdschriften. Deze bundel *Silent Spring & Other Writings on the Environment* wordt gerekend tot 'America's literary classics'. En recent werden in dezelfde serie ook de drie boeken over de zee gebundeld in *The Sea Trilogy* (2021). Haar erfenis is dus nog springlevend.

De mens keert zich tegen zichzelf

In een van haar laatste openbare spreekbeurten in 1963 toont Rachel Carson zich kwetsbaar én standvastig. *Man Against Himself* is de kern van haar getuigenis voor het Amerikaanse Congres. Dit had besloten tot hoorzittingen nadat haar boek in de samenleving zoveel beroering had gewekt. Haar boodschap, die zij in allerlei toonaarden uiteenzette, is duidelijk: de mens is de vijand van zichzelf. De mens keert zich tegen zichzelf. De mens is in strijd met zichzelf. In zijn oorlog tegen de natuur is de mens zijn eigen bedreiging geworden. Dat laat zij in haar boek *Silent Spring* zien. Het boek gaat over de gevaren van pesticiden, stoffen die steeds meer op grote schaal in de landbouw toegepast werden maar die ook thuis, in tuinen en boomgaarden en langs de weg, veelvuldig gebruikt gingen worden: na het bekende middel DDT volgden vele andere, en veel schadelijker chemische stoffen elkaar in hoog tempo op.

Bedreigingen van het milieu zijn haar bekend. Uit eigen ervaring weet zij van de schadelijke invloed van vervuiling door de kolenmijnen in haar schoorsteenrijke stad Pittsburgh en ziet zij voor de natuur winkelcentra verschijnen. Ook in haar onderzoek naar zeeleven onderkent zij de gevaren van menselijk handelen. Zo deed zij onderzoek naar de bedreigde elft, een vissoort die ook

in Nederland (bijna) verdween door overmatige bevissing. In 1936 schreef zij al over de vervuiling van oesterbedden door industriële lozingen in artikelen voor kranten in Baltimore en omstreken. Ze wees daarbij op de noodzaak van een andere oesterkweek en van regulering door de overheid. Het maakte haar geen activist, maar wel een fervent pleitbezorger van de natuur. Bovenal dreef wetenschappelijke nieuwsgierigheid haar. Poëtische taal werd haar handelsmerk. Naast de taal van politieke overreding, wist zij, had dichterlijke taal een eigen zeggingskracht.

Carson kende al vroeg de gevaren van DDT. Gedurende de Tweede Wereldoorlog verstreken chemische industrieën het middel aan militairen om de verspreiding van tyfus tegen te gaan. Het middel doodt onder meer luizen. Na de oorlog kreeg het een commerciële toepassing. Men verkocht het voor de landbouw en het meer huiselijk gebruik in tuinen en parken. Door haar werk was zij op de hoogte van wat aan overheidsstudies verscheen en raakte zij gealarmeerd omdat het middel nooit voor dit gebruik was onderzocht. Het doodde veel meer dan alleen schadelijke insecten. Het preciaire evenwicht dat er in de natuur bestaat, zou ermee in de war gestuurd kunnen worden. Reeds in 1945 bood zij het populaire tijdschrift *Reader's Digest* een artikel aan over DDT, maar daar bleek geen belangstelling voor te bestaan.

Aanleiding om een boek over bestrijdingsmiddelen te schrijven was de ophef die in 1958 ontstond. Leden van een burgercomité bestookten krantenredacties met brieven om aandacht te vragen voor de 'massavergiftiging' die gaande was. Steeds meer landbouwprogramma's – zowel lokaal als nationaal als in afzonderlijke staten – richtten zich op het sproeien van insecticiden vanuit de lucht. Het burgercomité spande in New York een rechtszaak aan en noemde de programma's 'inhumaan, ondemocratisch en mogelijk ongrondwettelijk'. Men benaderde Rachel Carson om er verslag van te doen en hoewel zij belast was met veel zorgverplichtingen thuis, besloot zij dit te doen voor *The*

New Yorker: ‘... there would be no future peace for me if I kept silent.’ (‘... ik zou er later geen vrede mee hebben, als ik zou blijven zwijgen.’)⁴

Het werd al snel meer dan een verslag, ze besloot er een heel boek aan te wijden en weerstond daarmee de machtige chemische industrie. Op basis van alle beschikbare wetenschappelijke literatuur die zij maar kon vinden, legde zij haar lezers haarfijn uit wat er gaande was. Het probleem liet haar niet meer los toen zij eenmaal de gevolgen zag ‘... van die niet aflatende stroom chemicaliën waar pesticiden deel van uitmaken, die nu de wereld waarin wij leven doordringen en op ons inwerken, direct en indirect, ieder op hun eigen manier en ook gezamenlijk.’⁵

Begin 1962 is het manuscript af. Het tijdschrift *The New Yorker* zal het in de zomer in drie delen publiceren, daarna verschijnt *Silent Spring* in september 1962 als boek. Rachel Carson maakt duidelijk dat alles met alles is verbonden: gif komt in de keten van het leven terecht, dood je de schietmot dan sterft de zalm. Zij drukt de lezer op het hart dat je niet méér hoeft te doen dan te observeren en er kennis van te nemen; het gaat om feiten die iedereen kan waarnemen. Deze feiten tonen eenvoudig het ‘web’ van het leven, het vlechtwerk dat wetenschappers kennen als ecologie. Waarnemen en er verslag van doen is haar manier van actievoeren. Feiten spreken voor zich wanneer je ze in een zinvol verband plaatst, de kracht ervan wordt dan onmiddellijk gevoeld. Die feiten en verbanden kun je onmogelijk ontkennen, net zomin als de zwaartekracht.

Het tijdschrift beschouwt nadien Carsons artikelen als de meest waardevolle die bij *The New Yorker* verschenen zijn. De gevolgen voor het publieke leven waren enorm. Op een persconferentie in het Witte Huis werd toenmalig president John F. Kennedy gevraagd of hij de langetermijneffecten van DDT en andere pesticiden zou gaan onderzoeken. Hij antwoordde dat dat onderzoek

inderdaad reeds plaatsvindt sinds de verschijning van Carsons boek. In de schaarse interviews die zij nog geeft blijft ze ferm over-eind, hoewel zij ernstig ziek is. Ze houdt haar ziekte voor de buitenwereld verborgen omdat het haar maar kwetsbaar zou maken voor kritiek. Zij wil publiekelijk de stem zijn van een bedreigde aarde en zal zich niet het zwijgen laten opleggen. Zo werd zij een waardige kroongetuige van de natuur, een stem die het belang en de waarde van de natuur eerbiedigde.

Wij volgen haar pad ...

In hoofdstuk 2, 3 en 4 bespreken we haar drie boeken over de zee: de geheimen van de zee, het levensverhaal van de oceanen en het leven op de kustlijn. De boeken tonen haar fascinatie en laten zien hoe zij de wereld van de natuur beleeft en tegemoet treedt.

In hoofdstuk 5 komt haar worsteling naar voren, haar bezorgdheid over het vernietigende vermogen van de mens. Dit raakt aan alles wat zij koestert en geeft haar schrijverschap een beslissende wending. Hoofdstuk 6 laat zien hoe *Silent Spring* gaandeweg vorm krijgt, het wordt een lange weg.

In hoofdstuk 7 volgen we het relaas van *Silent Spring* op de voet, en de voorbereiding en het tot stand komen van de publicatie; we ontdekken de kracht van haar boodschap. In hoofdstuk 8 overzien we de reacties op het boek, en zien we hoe medestanders en tegenstanders botsen, en in hoofdstuk 9 kijken we terug op wat we de erfenis van Rachel Carson kunnen noemen.

In hoofdstuk 10 peilen we wat er overwaaide naar Nederland en wat er in beweging werd gezet, en in hoofdstuk 11 vragen we ons af hoe het verder moet met een bedreigde aarde en zoeken we een weg om te gaan.

Hoofdstuk 12, ten slotte, gaat nader in op Carsons denken – haar visie op en haar omgang met het bestaan – door haar bron-

nen van inspiratie te onderzoeken. De oppervlakkige beschouwer zou haar kijk op de natuur misschien afdoen als sentimenteel en romantisch. Ten onrechte. Zij kan, integendeel, aanspraak maken op een realistisch denken dat zowel persoonlijk als moreel is. Het biedt een stevige basis voor een ecologische visie op het bestaan en een inspirerend perspectief op de toekomst van de aarde.

2. Onder de zeewind

Haar eerste boek *Under the Sea-Wind* verschijnt in 1941, een maand voordat de Japanners Pearl Harbour zouden bombarderen en de Verenigde Staten definitief bij de oorlog in Europa en Azië zouden betrekken. Het boek kreeg om die reden nooit de aandacht die het verdiende, minder dan tweeduizend exemplaren werden er verkocht. Pas in 1952, na het baanbrekend succes van *The Sea Around Us* (1951) werd het opnieuw uitgegeven, nu door Oxford University Press, en ook dit boek werd toen zeer goed ontvangen.

Een uitgever (Simon & Schuster) had al in 1937 bij Rachel Carson aangedrongen op een boek over de zee, na het gewaardeerde artikel 'Undersea' in het tijdschrift *The Atlantic Monthly* (1937). Dit artikel – het was één van haar favorieten – was in 1935 geschreven als *The World of Waters*. Het was oorspronkelijk bedoeld als introductie bij een publiëksbrochure voor de overheidsdienst waar zij werkte. Haar leidinggevende destijds moedigde haar aan de tekst naar het tijdschrift op te sturen, wat zij na enige aarzeling – en pas veel later – deed. Voor een overheidsuitgave vond hij het stuk te lyrisch. Het tijdschrift echter was meteen onder de indruk van Carsons verdienstelijke literaire debuut, omdat zij de kunst verstond de wetenschap op zo'n manier te vertolken dat de verbeelding van de leek erdoor werd geprikkeld.